

Spis treści

Przedmowa	11
Rozdział I. Co to jest składnia?	15
1. Pojęcie składni w filozofii i językoznawstwie	15
2. Składnia a morfologia	16
3. Trzy stopnie segmentacji tekstu. Podstawowe zadanie składni	17
4. Jednostka drugiego stopnia — morfem czy słowo?	18
5. Związki linearne, strukturalne i semantyczne; drzewo zależności	20
6. Podrzędność dystrybucyjna: drzewo zależności a drzewo składników bezpośrednich	24
7. Podsumowanie	26
Ćwiczenia	27
Rozdział II. Co to jest zdanie?	29
1. Wieloznaczność terminu zdanie	29
1.1. Zdanie a wystąpienie zdania	29
1.2. Zdanie — jednostka unilateralna czy bilateralna	30
1.3. Zdanie, zdanie składowe, wypowiedzenie	32
1.4. Wypowiedzenie, równoważnik zdania, zawiadomienie	33
2. Trudności definicyjne	34
3. Przegląd kryteriów wyodrębniania zdań (wypowiedzeń)	35
3.1. Kryteria logiczne	35
3.2. Kryteria psychologiczne	36
3.3. Kryteria „reistyczne”	37
3.4. Kryteria formalnogramatyczne	37
3.5. Kryteria fonologiczne	38
3.6. Kryterium ortograficzne	39
3.7. Kryteria wieloaspektowe	40
4. Bliższa charakterystyka przedmiotu opisu	40
5. Definicje proponowane	41
6. Zakończenie	47
Ćwiczenia	47
Rozdział III. Analiza na składniki bezpośrednie	49
1. Wstęp	49
2. Analiza składnikowa odgórna, czyli analiza rozwijania	50
3. Analiza składnikowa oddolna, czyli analiza redukcji	54

4. Pojęcie równoważności dystrybucyjnej	56
5. Klasyfikacja dystrybucyjna konstrukcji składniowych	58
6. Problemy szczegółowe i dyskusyjne	61
6.1. Problem nadrzędnika zdania	61
6.2. Problemy segmentacyjne	62
6.3. Problemy interpunkcyjne	66
6.4. Struktura składnikowa konstrukcji współrzędnych	70
6.5. Enklawy egzocentryczności	74
6.6. Składniki niezwiązane w strukturze zdania	80
7. Podsumowanie	81
Ćwiczenia	82

Rozdział IV. Klasyfikacja gramatyczna leksemów polskich

1. Słowo, forma wyrazowa, leksem	84
2. Leksemy jako jednostki systemu słownikowego	86
2.1. Kategorie fleksyjne	86
2.2. Leksem a paradygmat	88
2.3. Problem neutralizacji	88
2.4. Paradygmaty defektywne	90
3. Założenia klasyfikacji leksemów	91
3.1. Zasady poprawnego podziału logicznego	91
3.2. Krytyka tradycyjnych systemów klasyfikacji leksemów	92
3.3. Kryteria klasyfikacji	94
4. Szczegółowe rozwiązania techniczne	95
4.1. Odstępstwa od segmentacji graficznej	95
4.2. Czasowniki niewłaściwe	97
4.3. Leksemy nietypowe	98
4.4. Rozgraniczenie zjawisk fleksyjnych i słowotwórczych	99
4.5. Leksemy nieodmienne	101
5. Klasyfikacja	102
5.1. Wykres	102
5.2. Komentarze	103
Ćwiczenia	106

Rozdział V. Akomodacja syntaktyczna

1. Tradycyjny opis związków składniowych a empiria	108
2. Pojęcie akomodacji syntaktycznej. Trzy typy akomodacji	111
3. Kategorie gramatyczne	113
4. Notacja	117
5. Repertuar kategorii modulujących	118
6. Uwagi końcowe	122
Ćwiczenia	123

Rozdział VI. Własności akomodacyjne czasowników

1. Przypadek	124
2. Przyimkowość	129
3. Bezokolicznikowość	131
4. Aspekt	136
5. Imiesłowowość	138

6. Przysłówkowość	140
7. Typ frazy zdaniowej	143
8. Korelatywność	147
9. Zmienność wartości kategorii selektywnych w obrębie leksemu czasownikowego	149
9.1. Formy osobowe a formy niesobowe	150
9.2. Formy osobowe o wartości drugiej osoby. Problem wołacza	151
9.3. Oczekiwanie akomodacyjne a negacja	156
10. Uogólniona klasyfikacja akomodacyjna leksemów czasownikowych	161
10.1. Oczekiwanie akomodacyjne a jego realizacja. Dopełniacz częstkowy	161
10.2. Akomodacja wielokrotna a akomodacja alternatywna	162
10.3. Klasyfikacja akomodacyjna leksemów czasownikowych	163
Ćwiczenia	165

Rozdział VII. Kategorie selektywne rzeczownika i przymiotnika

1. Związki z formą przymiotnikową	168
1.1. Liczba	168
1.2. Przypadek	170
1.3. Rodzaj	171
2. Związki z formą czasownika właściwego	180
2.1. Liczba, rodzaj	181
2.2. Osoba	183
3. Inne kategorie selektywne rzeczownika	183
4. Kategorie selektywne przymiotnika	190
Ćwiczenia	194

Rozdział VIII. Własności składniowe form liczebnikowych

1. Kategorie fleksyjne liczebników	195
2. Problem tzw. liczebników zbiorowych	196
2.1. Łączliwość liczebników zbiorowych	196
2.2. Rozszerzenie klasyfikacji rodzajowej rzeczowników	197
2.3. Paradygmat liczebnikowy	198
3. Związki form liczebnikowych z formami rzeczownikowymi i czasownikowymi	199
4. Związki z formami rzeczownikowymi	200
4.1. Akomodacja rodzajowa i liczbową	200
4.2. Akomodacja w zakresie przypadku	201
5. Związki z formą finitywną	204
5.1. Problem mianownika	204
5.2. Problem interpretacji wartości kategorii osoby form typu <i>dwaj</i>	205
5.3. Interpretacja wartości liczby, rodzaju, osoby form typu <i>pięć</i>	206
6. Podsumowanie	207
Ćwiczenia	209

Rozdział IX. Szczególne problemy opisu związków syntaktycznych

1. Własności akomodacyjne jednostek funkcyjnych	210
2. Akomodacja wewnątrzfrasowa i międzyfrasowa	219
3. Związki nieakomodacyjne	225

4. Przykłady analizy akomodacyjnej	228
Ćwiczenia	230
Rozdział X. Konotacja	232
1. Istota związku konotacyjnego. Trzy typy konotacji	232
2. Pojęcie frazy	237
3. Konotacja wielokrotna, konotacja alternatywna	243
4. Konotacja obligatoryjna a fakultatywna. Konotacja wzajemna	244
5. Konotacja — własność formy wyrazowej czy leksemu?	248
6. Własności konotacyjne form i leksemów czasownikowych	249
7. Własności konotacyjne form i leksemów rzeczownikowych	255
8. Własności konotacyjne form i leksemów przymiotnikowych	257
9. Własności konotacyjne form liczebnikowych	260
10. Własności konotacyjne innych leksemów	261
11. Zakończenie	264
Ćwiczenia	266
Rozdział XI. Klasyfikacja prostych grup syntaktycznych	268
1. Pojęcie grupy	268
2. Grupa a zdanie	269
3. Definicja formalna grupy	271
4. Prosta grupa syntaktyczna	274
5. Podstawy klasyfikacji	275
6. Grupy czasownikowe	277
6.1. Grupy z podrzędnikiem czasownikowym	277
6.2. Grupy z podrzędnikiem rzeczownikowym	278
6.3. Grupy z podrzędnikiem liczebnikowym	278
6.4. Grupy z podrzędnikiem przymiotnikowym	279
6.5. Grupy z podrzędnikiem przyimkowym	279
6.6. Grupy z podrzędnikiem partykuło-przysłówkowym	280
7. Grupy rzeczownikowe	280
7.1. Grupy z podrzędnikiem czasownikowym	280
7.2. Grupy z podrzędnikiem rzeczownikowym	281
7.3. Grupy z podrzędnikiem liczebnikowym	281
7.4. Grupy z podrzędnikiem przymiotnikowym	281
7.5. Grupy z podrzędnikiem przyimkowym	282
7.6. Grupy z podrzędnikiem partykuło-przysłówkowym	283
8. Grupy liczebnikowe	283
8.1. Grupy z podrzędnikiem czasownikowym	283
8.2. Grupy z podrzędnikiem rzeczownikowym	283
8.3. Grupy z podrzędnikiem liczebnikowym	284
8.4. Grupy z podrzędnikiem przymiotnikowym	284
8.5. Grupy z podrzędnikiem przyimkowym	284
8.6. Grupy z podrzędnikiem partykuło-przysłówkowym	284
9. Grupy przymiotnikowe	285
9.1. Grupy z podrzędnikiem czasownikowym	285
9.2. Grupy z podrzędnikiem rzeczownikowym	285
9.3. Grupy z podrzędnikiem liczebnikowym	285
9.4. Grupy z podrzędnikiem przymiotnikowym	286

9.5. Grupy z podrzędnikiem przyimkowym	286
9.6. Grupy z podrzędnikiem partykuło-przysłówkowym	287
10. Grupy partykuło-przysłówkowe	287
10.1. Grupy z podrzędnikiem czasownikowym	287
10.2. Grupy z podrzędnikiem rzeczownikowym	287
10.3. Grupy z podrzędnikiem liczebnikowym	287
10.4. Grupy z podrzędnikiem przymiotnikowym	287
10.5. Grupy z podrzędnikiem przyimkowym	288
10.6. Grupy z podrzędnikiem partykuło-przysłówkowym	288
11. Zakończenie	288
Ćwiczenia	289

Rozdział XII. Schematy składniowe	291
1. Pojęcie schematu składniowego	291
2. Schematy zdania prostego	291
3. Podstawowe schematy zdań prostych	294
3.1. Schematy czasownikowe właściwe	295
3.2. Schematy czasownikowe niewłaściwe	298
4. Uogólnienie pojęcia schematu zdania prostego	301
5. Inne realizacje schematów zdań prostych	305
5.1. Zdania z frazami niewymaganyymi	305
5.2. Schematy zdaniowe a zjawisko elipsy	307
6. Uwagi o schematach zdania złożonego	308
7. Zakończenie	312
Ćwiczenia	313

Dodatek. Transformacje	315
1. Uwagi wstępne	315
2. Pojęcie transformacji	315
3. System oznaczeń	317
4. Transformacje typu $S_1 \rightarrow S_2$	319
4.1. Transformacje bierne (PASS)	319
4.2. Transformacje rematyzujące (RHEM)	320
4.3. Transformacje pytajne (INT)	321
4.4. Transformacje przeczące (NEG)	321
4.5. Transformacje zaimkowe (PRON)	322
4.6. Transformacja zerująca (DEL)	323
5. Transformacje typu $\langle S_1; S_2 \rangle \rightarrow S_3$	324
5.1. Transformacje wypowiedzi współrzędnych (COOR)	324
5.2. Transformacje relatywizujące (REL)	324
5.3. Transformacje zdań warunkowych (COND)	326
5.4. Transformacje zdań przyczynowych (CAUS)	326
5.5. Transformacje zdań przyzwalających (CONC)	327
5.6. Transformacje grup współrzędnych (CONJ)	328
5.7. Transformacje zdań intensjonalnych (SAY)	329
5.8. Transformacje nominalizujące (NOM)	330
5.9. Transformacje wyrażen imiesłowowych (PART)	331
5.10. Transformacje tzw. określeń predykatywnych (PRED)	332

6. Superpozycja transformacji	332
6.1. Argument i wartość transformacji	332
6.2. Pojęcie superpozycji transformacji	333
Ćwiczenia	335
Oznaczenia	337
Bibliografia	343
Indeks terminów (oprac. Urszula Andrejewicz)	349

Książka jest podręcznikiem akademickim, przeznaczonym przede wszystkim dla studentów polonistyki. Zawiera jednolity metodologicznie wykład składni polskiej, zdyscyplinowany i szczegółowy empirycznie.

Choć dotyczy tylko jednego działu gramatyki polskiej, przedstawia całościową wizję struktury języka polskiego. W pracy nad książką autorzy wykorzystali wyniki wieloletnich badań z zakresu morfologii, składni formalnej, a zwłaszcza leksykografii. Ambicją ich jest dostarczenie czytelnikowi kompendium gramatycznego na miarę ery rewolucji komputerowej. Potrzeby coraz szerszych rzesz informatyków zajmujących się automatycznym przetwarzaniem tekstów wymagają opisu lingwistycznego różnego od tych, jakie wdraża się w edukacji szkolnej.

Książka składa się z trzech części. W części pierwszej przedstawione są założenia teoretyczne opisu gramatycznego polszczyzny, w szczególności – typologia części mowy. Część druga przedstawia podstawowe mechanizmy tekstotwórcze oraz klasyfikację jednostek składniowych. Część trzecia zawiera opis różnych jednostek składniowych.